

Justitsministeren (Bjørn Westh):

Jeg glæder mig også til udvalgsarbejdet. Begge formål er indeholdt i loven. Fru Margrete Auken påstod, at det hjalp ikke på det første. Så sagde jeg, at man i hvert fald ikke kan påstå, at det ikke kan hjælpe på det andet. Begge formål er i loven.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 57: Forslag til lov om ændring af straffeloven. (Strafnedsættelse og -bortfald i tilfælde af civil ulydighed).

Af Jette Gottlieb (EL) og Søren Søndergaard (EL).
(Fremsat 22/11 94).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling**Justitsministeren (Bjørn Westh):**

Lovforslaget, som medlemmer af Enhedslisten har fremsat, indebærer, at der i straffelovens § 84 skal indsættes en ny bestemmelse om strafnedsættelse og strafbortfald i tilfælde af såkaldt civil ulydighed.

Efter lovforslaget skal straffen kunne nedsættes eller bortfalde, hvis en strafbar handling er begået for at forhindre eller modvirke iværksættelsen eller opretholdelsen af en klart ulovlig myndighedsbeslutning og lovovertrædelsen må anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Forslagsstillerne gør gældende, at borgernes vanskeligheder med at blive hørt og taget alvorligt er særlig udtalte i tilfælde, hvor myndighederne træffer klart ulovlige beslutninger. Dette kan hos de berørte borgere føre til en desperation, hvor handling bliver nødvendig, især da situationen ofte er forbundet med et tidspres, forud for eller mens en ulovlig beslutning bliver iværksat.

I sådanne situationer må borgernes forsøg på at standse iværksættelsen af ulovlige beslutninger ifølge forslagsstillerne opfattes som til gavn for almenvellet og deres indsats derfor gøres straffri.

Regeringen kan ikke støtte forslaget. En regel som den foreslåede vil efter min opfattelse kunne virke som en opfordring til den enkelte om at tage loven i egen hånd i tilfælde, hvor den pågældende finder, at myndighederne i forhold til ham selv eller andre har truffet en klart ulovlig beslutning.

Det er min opfattelse – og det er måske her, at vandene skilles i forhold til Enhedslisten – at borgere, der vil modsætte sig myndighedsafgørelser, må følge demokratiets spilleregler. Det vil sige, at de må anfægte afgørelserne ved at klage, ved at gå til domstolene eller ved at gøre deres synspunkter gældende gennem f.eks. lovlige demonstrationer, lovlig politisk virksomhed, ved underskriftsindsamlinger, ved henvendelser til myndigheder, organisationer, politikere osv.

Der kan samtidig være grund til at understrege, at der allerede efter den gældende straffelov inden for visse snævre grænser kan udøves nødværge over for ulovlige tjenestehandlinger. Efter bestemmelserne i straffelovens § 119 er det bl.a. strafbart at søge at hindre foretagelse af en lovlig tjenestehandling. At det i bestemmelsen alene er hindring af en lovlig tjenestehandling, der er gjort strafbar, har efter straffelovens forarbejde sammenhæng med, at man ønsker at anerkende, at der efter omstændighederne kan udøves nødværge over for ulovlige tjenestehandlinger.

Af retspraksis fremgår også, at der undertiden ved strafudmåling er taget hensyn til, at gerningsmanden har handlet ud fra lignende atypiske motiver, som der sigtes til i lovforslaget.

Jeg tænker her på de tilfælde af blokadeaktioner, der har fundet sted inden for f.eks. landbrugs- og fiskerierhvervene, hvor det bl.a. blev gjort gældende, at de pågældende havde hand-

let i desperation over manglende politiske løsninger til afhjælpning af en akut nødsituation inden for erhvervene. Ved straffens udmåling blev der i to domme fra hhv. 1974 og 1980 taget hensyn hertil.

Sammenfattende finder jeg, at vi er bedst tjent med den bestående ordning, hvorefter domstolene i hvert enkelt tilfælde inden for rammerne af de gældende bestemmelser i straffeloven tager stilling til, om modstand mod en ulovlig tjenestehandling må anses for straffri ud fra en nødvergebetraktning, eller om der i øvrigt foreligger sådanne særlige omstændigheder, at der er anledning til at fravige sædvanlig strafudmåling i praksis.

Det er på denne baggrund, at jeg ikke kan anbefale Tinget at vedtage forslaget.

Poul Qvist Jørgensen (S):

Civil ulydighed er et begreb, som vi i Socialdemokratiet mest af alt forbinder med store humanistiske skikkelsers indsats for at ændre sociale, racemæssige, juridiske og kulturelle uretfærdigheder. Med civil ulydighed ændrede – for nu blot at nævne nogle få fremtrædende – Gandhi, Martin Luther King, Sakharov og Mandela verdens gang og deres nations fremtid, så der forekommer mig at være et kæmpespring til det begreb om civil ulydighed, som Enhedslisten introducerer med det her lovforslag. Det synes mere at være begivenheder som uroen omkring byggelegepladsen, Byggeren, på indre Nørrebro i maj 1980, der definerer den civile ulydighed eller for den sags skyld nyere begivenheder som det evindelige hærværk mod Øresunds anlæggene, hvilket bl.a. er med til at fordyre anlægget.

Hvis straffeloven bliver ændret, således som Enhedslisten foreslår, så kan man med § 84, stk. 2, undskylde de her nævnte handlinger, men det er ikke rimeligt, at hærværk og overgreb skal gøres til civil ulydighed. Vi kommer ud på en glidebane, for hvornår skal man kunne påberåbe sig § 84, stk. 2, og hvornår kan man ikke?

Vi ved godt, at der sidder nogle på spring for at bruge og formentlig også misbruge begivenhederne på indre Nørrebro nytårsnat, og jeg skal derfor være yderst forsigtig med at bringe eksempler herfra ind i behandlingen af dette forslag. Men tilsyneladende er der folk – også herinde – der opfatter hærværk mod restauranter og pengeinstitutter som fuldt berettigede, hvis disse har en symbolværdi. Er disse lovovertrædelser »af forholdsvis underordnet betydning«?

Det er socialdemokratiets opfattelse, at ru-deknusninger og optøjer intet har at gøre med civil ulydighed; der er værdigheden og visionerne til forskel. Og som vi jo netop har hørt det fra ministeren, så eksisterer der allerede en rimelig forstående holdning i retssystemet over for overskridelser af lov og orden, der udspringer af særlige forhold.

Vi har i dag et udmærket anke- og klagesystem, der vil kunne opfange formentlig op imod 99,9 pct. af de såkaldte normale situationer. Men hvis det er sådan, at det er det eksisterende ankesystem, Enhedslisten er kritisk over for, så synes jeg, at vi skal drøfte dét og kun dét, men på et andet tidspunkt og formentlig også på en anden baggrund.

I øvrigt er justitsministeren mig bekendt særdeles lydhør over for forslag til forbedringer af ankemulighederne, så den debat vil jeg gerne hilse velkommen, men altså en afvisning af dette lovforslag.

Svend Aage Jensby (V):

Der står i bemærkningerne til Enhedslistens forslag, at hvis politisk ansvarlige gang på gang tilsidesætter særlige befolkningsgruppers principielle synspunkter eller interesser osv., så forsvinder grundlaget for disse befolkningsgruppers loyalitet mod statsmagten. Hertil vil jeg sige, at de befolkningsgrupper har kun én vej, nemlig at gøre deres rettigheder og synspunkter gældende på demokratisk vis og ikke på den måde, som man nu vil gøre det, nemlig ved at lægge op til det, som vil føre til den totale ulydighed.

Hvis man vedtog det her forslag, så ville man for det første efterlade befolkningen i en kæmpedyb retsuskkerhed. Når man ser på formuleringer som klart ulovlige, formodentlig osv., så vil man forstå, at det lægger op til en lovgivning, som er aldeles uacceptabel med hensyn til klarhed.

Dernæst begrundes man forslaget på en efter min mening fuldstændig ubegrundet måde ved at henvise til, at der, som om det skulle være daglig kost, tillades dispositioner i strid med f.eks. bygge- og miljølovgivningen. Det er jo ikke tilfældet, tværtimod. Og hvis de situationer opstår, så har borgere, der er utilfredse, kun én vej, og det er den administrative rekurs eller via domstolene og så her forfægte deres rettigheder.

Nej, i virkeligheden tror jeg, at det, der ligger bag Enhedslistens ønske om at få indføjet sådan en bestemmelse i straffelovens § 84, er at lægge

op til det totale kaos for politi, vores myndigheder og andre organisationer. Jeg tror, det måske kan være tanken bag forslaget. Jeg siger ikke, det er det, men det har strejft mig, og derfor kan Venstre naturligvis ikke støtte sådan noget.

Torben Rechendorff (KF):

Da mit partis ordfører, hr. Helge Adam Møller, er forhindret i at være til stede, skal jeg på hans vegne udtale følgende:

Den konservative folketingsgruppe kan heller ikke støtte Enhedslistens lovforslag, fordi vi ikke kan lide ånden, vi kan ikke lide teksten, og vi kan ikke lide bemærkningerne.

Når vi ikke kan lide ånden i forslaget, så hænger det sammen med, at det efter vores opfattelse udtrykker stor mistillid til de offentlige myndigheder, og den mistillid deler vi ikke.

Når vi ikke er enige i bemærkningerne, så hænger det blandt andet sammen med, at de giver udtryk for, at enhver gruppe af borgere næsten har krav på, at de offentlige myndigheder skal følge lige netop den gruppes indsigelser eller ønsker. Det er her vigtigt at slå fast, at selvfølgelig har, sådan som ministeren også sagde det, enhver borger eller enhver gruppe af borgere ret til at ytre sig og til at gøre indsigelser, men man har selvfølgelig ikke noget krav på, at ytringen eller indsigelsen skal følges.

Endelig er vi som sagt heller ikke enige i selve lovteksten. Efter den konservative folketingsgruppes opfattelse er det ikke den enkelte borgers opgave at begå selvtægt i et retssamfund som vores. Mener man, at en myndighed begår en ulovlighed, ja, så har vi jo opbygget et fortræffeligt retssystem til at behandle en sådan sag; selvtægt er vi imod.

Margrete Auken (SF):

Jeg må sige, at Enhedslisten selv er lidt ude om den svada, som man har fået. Jeg tror ikke, det er Enhedslistens hensigt at mene, at nu skal alverdens rabulder være tilladt, bare man kan påberåbe sig et eller andet fjernt formål, men det er klart, at når man henviser til, at f.eks. overtrædelser af internationale miljøaftaler kan være nok, så kan man begynde at sige: Jamen hvad med f.eks. Avedøreværket? Det strider muligvis imod klimakonventionen – det vil jeg mene det gør – men derfor må vi stadig væk ikke gå ud og lægge bomber under det og bagefter komme og sige, at det var derfor.

Jeg ved ikke, om det er Enhedslistens hensigt, men det er klart, at når man har den type lidt

vage henvisninger, som ligger i f.eks. henvisningen til internationale miljøaftaler eller for den sags skyld de folkeretlige, som man også hurtigt kan komme til at få bredt ud, så kommer vi jo let til at få den her lidt mærkelige diskussion, hvor Venstre og De Konservative, især Venstre, straks kan høre, at det er altså bombemændene, der har fået anbragt en forpost herinde i Folketinget. Jeg tror ikke, det er hensigten, men gør opmærksom på, at det lidt er Enhedslistens egen skyld.

Jeg vil også godt sige, at den tradition, som Enhedslisten påberåber sig, nemlig den amerikanske – det er jo dér, begrebet civil ulydighed spiller en stor rolle – er meget mere almindelig end hr. Poul Qvist Jørgensen gør opmærksom på.

Hvis man rejser i USA og tager del i fredsarbejde, flygtningearbejde, og hvad ved jeg, så er det ganske almindeligt at møde de der damer med blå hår og perlekæder osv., som alle sammen har siddet i spjældet for civil ulydighed, og som bebrejder én, at man kalder det dét. De siger bare, at det er civil lydighed; vi adlyder bare bedre love, siger de og ser strengt på én, og så går vi i spjældet for det.

Jeg mener, de kommer jo ikke og siger, at det skal være straffrit, men de arbejder ad den vej og ad den tradition for at lave lovene om, så man behøver ikke være en Martin Luther King for at have været med i den proces. Den er meget almindelig i USA, det er en anden tradition, men det er ikke straffriheden, de vil påberåbe sig i de sammenhænge.

De tager deres straf, når de bruger denne metode, og det er en ganske fornøjelig og indimellem enormt effektiv metode, fordi de faktisk tit har fat i noget vigtigt. Jeg har set det blandt andet i forbindelse med de amerikanske sanktioner, eller hvad man nu skal kalde det, mod Nicaragua og Guatemala, og det, de har gjort, har været effektivt.

Så skal jeg sige, at vi har en anden mulighed: Der er fældet en meget interessant dom i spørgsmålet om Proms-sagen, hvor Greenpeace jo blev frikendt under henvisning til straffelovens § 14 om nødværge. Jeg ved godt, den er anket, men det er egentlig spændende, at man dér gør opmærksom på, at noget, som var klart ulovligt, nemlig de udledninger, blev stoppet, og hvor man så siger, at for at afværge skade, så kom miljøet ind. Jeg synes, det er spændende, hvis vi ikke behøver at lave straffeloven om dér, men kan sige, at miljø nu tæller på linje med

person og ejendom, som er nævnt i § 14. Men det er et snævert, veldefineret formål, som ikke kan bruges i den der meget brede betydning, som man kan læse ind i Enhedslistens forslag.

Endelig vil jeg sige, at jeg synes, justitsministerens eksempler på, hvor man tager på det med lempe, er gode. Vi behøver ikke kun at nævne de steder, hvor landbruget, som jo har ganske stærke organisationer, er sluppet nådigt fra at overtræde landets love. Det er selvfølgelig påfaldende, at de har lettere ved at slippe nådigt fra at overtræde disse, fordi de har en forholdsvis stærk forpost helt ind i Folketinget, ja, helt ind i ministeriet og regeringen.

Vi kunne også godt nævne en række eksempler, hvor mennesker faktisk bliver drevet til desperation, hvor vi har set enkeltpersoner, som er kommet i klemme over for myndighederne, og hvor de minsandten har god grund til at blive, ja, desperate. Der skal da for den sags skyld ikke være straffritagelse, men domstolene skal måske nok af os have at vide, at vi forstår altså godt, når der er en, der til sidst planter sig på socialkontoret og ikke vil gå ud, fordi det er dybt urimeligt, og hvor vi alle sammen godt kan se, at det er dybt urimeligt. Der kan vi måske bedre lave en henstilling herindefra ved at sige: Vær lidt mere opmærksom på det, for det er altså ikke altid, at myndighederne er lige fikse i deres omgang med tingene.

Jeg tror, at man kan finde en række byggesager og andre tilsvarende sager, hvor der faktisk har været grimme eksempler på, at man bagefter lovliggør, og hvor folk kan føle, at det her er altså på kanten af, hvad man anstændigvis kan gøre. Og dér synes jeg nok, at de ikke engang skal have en bøde, hvis de giver sig til at råbe gevaldigt op også med metoder, der ikke er på den helt rigtige side af loven. Det kan vi bruge det her forslag til, så derfor vil jeg sympatisk sige: Vi vil ikke støtte det, men vi vil meget gerne støtte de intentioner, jeg tror der er i forslaget.

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg vil sige, at også min samvittighed eller mistanke blev vakt med det meget lidt konkrete forslag, der er kommet fra Enhedslisten, og jeg er nok mere på linje med, hvad Venstres ordfører sagde; det var hans tanker om, hvad der lå bag lovforslaget, men det kan Enhedslistens ordfører jo selv komme op og redegøre for. Hvad er en klart ulovlig myndighedsbeslutning? Hvad er det for myndigheder, der træffer klart ulovlige beslutninger, og hvem skal vurde-

re det? Er det Enhedslistens medlemmer af Folketinget? Eller hvem er det?

Jeg medgiver gerne, at lovgiverne trækker utrolig mange beslutninger ned over hovedet på borgerne, som krænker borgernes frihedsrettigheder. Jeg tror, at der er flere og flere borgere, som føler, at nu kan det snart være nok. For at tage et aktuelt eksempel, så er det jo det rene idioti, at regeringspartierne endnu ikke har op hævet lukkeloven. Der er faktisk mange butiksindehavere, der er ved at forbyde sig imod loven, fordi man har en fuldstændig tåbelig lov, en lov, der bestemmer, hvornår butikker skal åbne og lukke, og hvilke varer der må sælges efter et bestemt tidspunkt.

Problemet med detailregulerede samfund er jo, at grænsen imellem, hvad der er lovligt og forbudt, bliver mere og mere udflydende. F.eks. har landbrug og fiskeri også med rette følt sig udsat for nogle overgreb fra myndighedernes side, som de nok efter manges mening også har reageret imod.

Der er ydermere en stor gruppe ældre mennesker, der igennem det sidste par år helt berettiget og med lidt provokerende midler har gjort opmærksom på deres meget urimelige vilkår og gjort ordene civil ulydighed til noget, som næsten alle kunne forstå og acceptere.

Når Fremskridtspartiet er uenig med Enhedslisten i det her forslag, så skyldes det nok en opfattelse fra vores side af, at i stedet for at lovliggøre ulovligheder, så bør politikerne i stedet for give borgerne større personlig frihed, færre restriktioner og færre love. Det burde Enhedslisten også medvirke til her i Folketinget. Samtidig frygter vi, at Enhedslisten dybest set vil gå så vidt at acceptere fysisk vold og hærværk for at nå deres mål, og det vil Fremskridtspartiet aldrig, aldrig acceptere, uanset hvad der skal opnås.

Men jeg er også enig i, at det meget lidt konkrete forslag fra Enhedslistens side gør, at Enhedslisten selv har bedt om de bemærkninger fra forskellige ordførere, som er kommet fra denne talerstol, og jeg synes, at Enhedslisten én gang for alle skulle afvise, at fysisk vold, hærværk, som det, vi for nylig så, er acceptabelt. Er det f.eks. Enhedslistens opfattelse, at fordi der ligger en McDonald burgerbar eller en bank, man ikke sympatiserer med, så skal det være lovligt at begå hærværk? Det her forslag er så lidt konkret, at man ikke med fornuften i behold kan støtte det.

Bjørn Elmquist (RV):

Jeg vil godt give fru Pia Kjærsgaard en kompliment, for hun var da i det mindste ærlig, for er der noget parti, som har talt om civil ulydighed, og som måske endda har slået sig op som politisk parti på dét, så er det vel netop Fremskridtspartiet, og nu tænker jeg på Mogens Glistrup, der startede Fremskridtspartiet, og som jo sagde, at alle dem, der ikke betalte indkomstskat, var at ligne med frihedskæmperne under anden verdenskrig.

Så må jeg sige, at hr. Svend Aage Jensbys indlæg var jo meget slående i sin mangel på ærlighed, for jeg erindrer fra denne talerstol at have hørt et medlem af det selv samme parti stå og erkende civil ulydighed, hvad angår hastighedsbegrænsninger. Derovre på de vestjyske veje, dér satte man da bare sømmet i bund, når der ikke var nogle af de dér strømere i bakspejlet, og så var det bare derudad. Men civil ulydighed, uha nej, det er noget, vi ikke kender til og ikke kan acceptere.

Så fænomenet er bestemt velkendt, og det, som justitsministeren sagde i sin redegørelse for dansk retspraksis og hans henvisninger til nødværge, er jo ganske dækkende.

Det Radikale Venstre må klart afvise forslaget her og af følgende årsager: Det åbner med sin mulighed for skøn lagt helt ud til den enkelte borger op for en ganske stor vilkårlighed i retsbehandlingen, og hvis man vil tale retssikkerhed i et samfund, så er netop vilkårlighed noget af det værste.

Vi kan se, at hvis vi endog når dertil, at vilkårlighed ikke bare anerkendes, men ligefrem stadfæstes af de officielle myndigheder, så er det på bare lidt længere sigt altid uden undtagelse de stærkeste i samfundet, som får fordelene deraf.

Et andet argument er, at hvis vi åbnede for denne mulighed, kunne man fjerne det pres, som vi mener skal være maksimalt på de officielle myndigheder, dvs. også på Folketinget som lovgiver, på regeringen som udøvende magt og på domstolene som dømmende magt, for at have de bedst tænkelige regler.

Hvis nu man virkelig accepterede en civil ulydighed, som det foreslås her, så kunne man måske forestille sig, at der var nogen, der sagde: Nå ja, o.k. Det kan da godt være, det er på kanten af det lovlige, det vi laver her. Måske er det også klart ulovligt. Men så kan borgerne jo bare reagere.

Hvad er det så for et samfund, vi får? Så fal-

der det hele fra hinanden. Derfor må vi fastholde et maksimalt pres, en maksimal forpligtelse, for at vi kan have de optimale klagemuligheder, at vi kan have de uvildige klageinstanser, som skal til.

Vi er ikke helt enige i det, hr. Rechendorff sagde heroppefra på Det Konservative Folkepartis vegne, da han læste hr. Helge Adam Møllers ordførertale op. Vi mener nok, at der er ting og sager, der bør ændres. Vi kommer til det på et tidspunkt, når vi skal drøfte klageprocedure over politiets behandling af borgere. Ikke fordi det er et stort problem, eller fordi det er noget, der sker hver dag, det er slet ikke dér, jeg vil hen; det er ingen mistænkeliggørelse af politiet. Men vi kan også godt på det område – og vi kan også nævne andre – forestille os, at der kan foretages ganske væsentlige forbedringer, således at vi får de uvildige klageinstanser, som på effektiv vis kan imødekomme borgernes legitime ret til og krav på, at når myndighederne udøver magt, så gør de det på lovlighedens grundlag.

Jette Gottlieb (EL):

Grundlaget for den politiske opbygning af vores samfundsorden er de demokratiske rettigheder. Vi har retten til at tale frit, til at trykke vores tanker, til at forsamles frit og til at danne foreninger.

Samtidig har vi udviklet en, i hvert fald formel, inddragelse af befolkningen i politiske og administrative beslutningsprocesser via høringsretter og indsigelsesfaser, hvis grundlæggende formål er at sikre borgerne indflydelse, inden beslutninger føres ud i livet.

Men hvad hjælper ytringsfrihed? Hvad hjælper en høringsret, hvis man rent faktisk ikke bliver hørt? Hvad hjælper en indsigelsesret, som den f.eks. er formuleret i planlovgivningen, hvis indsigelserne bliver arkiveret lodret?

Hvad hjælper det, at man organiserer sig for at protestere imod et myndighedsovergreb, hvis den offentlige myndighed ikke tager protesterne alvorligt?

Der er ikke noget så vanskeligt for en offentlig myndighed som at indrømme en fejl eller erkende et overgreb. Netop derfor er retten til at gøre oprør en virkelig fundamental frihedsret og i virkeligheden selve næringen og dynamikken i demokratiet.

Danmarkshistorien er fuld af eksempler på den type oprør. Går vi til besættelsestiden, er der vel ingen, der vil betvivle nødvendigheden af modstanden.

Den senere historie rummer talrige eksempler på situationer, hvor enkeltpersoner eller grupper, efter at de har udtømt de øvrige frihedsrettighedsmuligheder uden at være blevet hørt, griber til ulovlige aktiviteter.

Fælles for de aktiviteter, der i denne sammenhæng er interessante, er, at eftertiden har bedømt dem som gavnlige for almenvellet. At historien så at sige har givet de pågældende ret.

Et eksempel: En kommune giver tilladelse til udledning af giftige stoffer. En gruppe aktivister standser udledningen. Det er ulovligt. En prøvning ved højere instans viser, at udledningen er i modstrid med dansk lov. Men havde man ventet, var udledningen fortsat uantastet.

Et andet eksempel: En flygtning søger asyl, men afvises på et uretmæssigt grundlag. Flygtningen skal herefter udvises. Humanistisk indstillede danskere skjuler den pågældende, men appel bliver behandlet. Det er ulovligt.

Men appelsagen viser, at afvisningen var uretmæssig, og flygtningen opnår asyl. Havde nogen ikke foretaget en ulovlighed, havde den pågældende været udvist med de konsekvenser, det kunne have fået.

Et tredje eksempel: En bygherre bygger en etage mere end tilladt i lokalplanen. Byggeriet skrider ubønhørligt fremad. Kommunen ændrer efterfølgende lokalplanen, så byggeriet lovliggøres. En nabo lænker sig til byggekranen. Det er ulovligt. Kommunens beslutning underkendes siden, men etagen er der stadig.

Det er et problem, der har været kendt i demokratiets historie. Allerede i den nordamerikanske uafhængighedserklæring er retten, ja nærmest pligten til oprør knæsat. Side om side med retten til liv, frihed og stræben efter lykke har man formuleret retten til at gøre oprør.

Jeg citerer: »Når som helst nogen regeringsform bliver ødelæggende for disse formål, er det folkets ret at ændre eller ophæve den«. Sådan står der i den nordamerikanske uafhængighedserklæring, som jeg ved flere her måske knytter an til som deres grundlag.

Det her foreliggende lovforslag er ikke farligt i den forstand, at det rejser tvivl om, hvad der er lovligt eller ikke lovligt. Der er ingen tvivl om, at de pågældende handlinger er ulovlige, men de bliver til som reaktion på klart ulovlige myndighedsbeslutninger; vel at mærke ikke som en individuel bedømmelse, men noget, som samfundet ved sine domstole efterfølgende bedømmer som klart ulovlige myndighedsbeslutninger.

Hvem andre end de folkelige kræfter er der til at reagere, når myndighederne træffer klart ulovlige beslutninger?

Jeg kan høre på flere af ordførertalerne, at det problem, vi her rejser, er kendt. Derimod har indholdet i ordførertalerne mest bestået i, hvad Enhedslisten kunne have ment, hvis nu vi havde skrevet noget andet i vores lovforslag.

Justitsministeren mener, vi opfordrer til selv-tægt. Men netop fordi jeg lægger op til, at der er tale om, at samfundet efterfølgende ved domstolene bedømmer handlingerne som reaktioner på klart ulovlige myndighedsbeslutninger, kan man vel ikke tale om selv-tægt.

Hr. Poul Qvist Jørgensen bruger en vældig raffineret måde ikke at nævne Nørrebro på, men får det hele med alligevel. Jeg vil dertil sige, at der intet er i de ting, der foregik på Nørrebro nytårsaften, der overhovedet ville kunne henføres under dette lovforslag, for der er ikke tale om nogen myndighedsbeslutninger, som der reageres på.

Hr. Svend Aage Jensby taler om et totalt kaos, men jeg vil sige, at hvis det var Enhedslistens formål at lave et totalt kaos, så havde vi næppe fremsat forslaget i den vældig bløde form, som vi har fremsat det i. Det er nemlig i virkeligheden rigtig klart, når der står, at der skal være tale om klart ulovlige myndighedsbeslutninger.

Hr. Torben Rechendorff kom også ind på begrebet selv-tægt, men jeg vil gentage, at der jo ikke kan være tale om selv-tægt, når man taler om, at det er domstolene, der efterfølgende skal bedømme det.

Fru Margrete Aukens amerikanske veninder påberåber sig ikke straffrihed, men derimod martyriet, og det er vel ikke det, der allerbedst fremmer den sag, som de ønskede at fremme.

Til fru Pia Kjærsgaard vil jeg sige, at vi aldeles ikke lovliggør ulovlighederne. Tværtimod, vi fastholder jo, at der er tale om ulovligheder, men vi forholder os til samfundets strafudmåling, og nej, vi støtter ikke de begivenheder, der fandt sted på Nørrebro. Det må være klart nok.

Alt i alt vil jeg stadig anbefale, at man forholder sig aktivt til dette lovforslag, alene af den grund at den signalværdi, der vil være i en sådan diskussion, som kan finde sted her i Folketinget, vil være af betydning.

I dette lovforslag har vi jo naturligvis sat nogle grænser. Lovovertrædelserne må være af underordnet betydning. Det er ikke meningen, at man skal kunne begå vold og mord og andre alvorlige ting i dette lovforslags ånd. I bemærk-

ningerne er der sat væsentlighedskriterier for, hvad det er for nogle myndighedsbeslutninger, det kan dreje sig om. Det er store ting, som myndighederne kan gøre sig skyldige i, f.eks. miljøskadelige beslutninger i strid med internationale konventioner. Det må og skal være muligt for befolkningen at reagere i en sådan situation. Alt andet ville være uhyre krænkende for bevidstheden om ret og uret, og det ville bidrage til at øge svælget mellem magten og en engageret og handlende befolkning.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg er en lille smule skuffet over, at fru Jette Gottlieb ved så lidt om amerikanerne og den amerikanske tradition for civil ulydighed, når hun nu indirekte påberåber sig det. Jeg tror aldrig, at ordet martyrium ville være et, som ville falde de dér damer ind, jeg nævnte, som altså bruger en praksis, der er udbredt i USA, når man vil have ændret love – og det er jo meget ofte det, man vil – eller vil protestere.

En meget, meget berømt person – jeg kan ikke huske lige nu, hvem det var – sagde engang, at i denne situation er ethvert hæderligt menneskes rette plads i fængslet. Fordi det altså drejede sig om tilstande, som man måtte protestere imod.

Jeg vil bare sige, at det er en måde at ændre love på, også tit i tilfælde, hvor man kan have sværere ved at komme igennem, hvad man nemlig tit kan i det amerikanske samfund, oftere end vi trods alt jævnligt kan her i landet. Men jeg synes, at en række af de eksempler, fru Jette Gottlieb har nævnt, når folk er i klemme, er af en sådan art, at dér er det også et råb til os om, at her må vi gøre noget. Jeg mener, at det er en række eksempler på, at her bør der tages affære, og jeg synes, det er udmærket, at vi herfra kan signalere, at vi ikke alene synes, der skal tages affære, men at der heller ikke skal gribes syndelig hårdt ind over for mennesker, der har gjort sådan, som enkelte personer har gjort.

Endelig har vi jo en række eksempler, hvor mennesker af humane grunde gør noget, som ikke er lovligt, vel vidende at det er ulovligt, og så sørger de bare for, at det ikke bliver opdaget. Det er sådan noget som at gemme folk osv.

Jeg kan huske, at jeg engang blev ringet op og spurgt, om jeg havde illegale flygtninge boende, og så måtte jeg sige, at nej da, det havde jeg ikke, og hvis jeg havde, ville jeg da ikke sige det. Jeg mener, der er jo grænser for, hvor tåbelig

man skal være i sådan en situation. Så kan der være dem, der går ud og siger, at det har vi, og så er det selvfølgelig med henblik på at lave et helt rabalder og ikke med henblik på at være straffri.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Henning Grove):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af lovforslag nr. L 84: Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Ophævelse af grundskyld for erhvervsjendomme m.v.).

Af Niels Højland (FP) m.fl.
(Fremsat 30/11 94).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Henrik Dam Kristensen, fg.):

Lovforslaget fra Fremskridtspartiet går ud på at ophæve grundskyld for erhvervsjendomme. Som det nævnes i bemærkningerne, er der tale om en genfremsættelse af et lovforslag fra forrige folketingsår. Dengang hed lovforslaget L 145.

Det er ikke længere siden end den 10. maj 1994, at Folketinget havde tredje behandling og afstemning om det forrige forslag fra Fremskridtspartiet, altså lovforslag nr. L 145. Resultatet blev, at forslaget blev forkastet. Ud over Fremskridtspartiet selv var det kun Venstre og De Konservative, der stemte for forslaget.

Siden da har vi jo haft et folketingsvalg, men